

ZAKLJUČNO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA
PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP:

Učinkovita in cenejša država

2. Šifra projekta:

V5-0270

3. Naslov projekta:

Zaščita slovenske manjšine v Italiji - odprti problemi, pravno politični okvir in strategije izboljšanja položaja

REPUBLICA SLOVENIJA
POSILEC JAVNEGA POOBLASTILA
JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE, LJUBLJANA 3

Prejeto: - 1 - 10 - 2006

Šifra zadeve: 63113-233/2006

14

Pril.: 0/0

Vrednost:

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Zaščita slovenske manjšine v Italiji - odprti problemi, pravno politični okvir in strategije izboljšanja položaja

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

The protection of Slovene minority in Italy – open issues, in juridical and political frame and the proposed strategies for the improvement of the situation.

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

Pravni položaj slovenske manjšine v Italiji, zaščita manjšin, pravice manjšin, Slovenci, Italija, Slovenija, zakon 38/2001.

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

Legal status of the Slovene minority in Italy, protection of minorities, minority rights, Slovenes, Italy, Slovenia, Act No. 38/2001.

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

Slovenski raziskovalni inštitut.

6. Sofinancer/sofinancerji:

/

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

17051

dr. Jože Pirjevec

Datum: 30.09.2008

Red. prof. dr. Rado Bohinc, rektor UP
Po pooblastilu št. 1706/03/08
z dne 2.4.2008

Podpis vodje projekta:

prof. dr. Jože Pirjevec

Podpis in žig izvajalca

Dr. Darko Darovec, izr. prof.,

II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

a) v celoti

b) delno

c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

a) da

b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Projekt "Zaščita slovenske manjšine v Italiji – odprti problemi, pravno politični okvir in strategije izboljšanja položaja" se je uspešno zaključil v predvidenem terminu. Raziskovalci projektne skupine so se na delovnih sestankih seznanjali s sprotimi problematikami in izsledki, s katerimi so se soočali med svojim delom. Projektna skupina je bila zastavljena interdisciplinarno in čezmejno, saj je bilo v projektno skupino vključenih več raziskovalcev Slovenskega raziskovalnega inštituta iz Trsta. Srečevanje strokovnjakov z različnih znanstvenih področij so pripomogli k širšemu interpretacijskemu pogledu obravnavane tematike in boljšemu primerjalnemu pristopu. Interdisciplinarno zastavljena skupina (zgodovinarji, pravniki, sociologi, geografi, itd.), je pri delu tvorno in uspešno sodelovala. Kot je predvideval načrt dela, je projektna skupina uspešno sodelovala z raziskovalno skupino Ciljno raziskovalnega projekta »Uresničevanje skupnega slovenskega kulturnega prostora in čezmejne integracije v pogojih evropskega povezovanja«, ki ga na UP ZRS vodi dr. Milan Bufon. V svojih delih so člani projektne skupine zbrali poglede reprezentativnih predstavnikov raznih političnih, gospodarskih, kulturnih in širših družbenih sredin, ki tvorijo organiziranost slovenske narodne skupnosti v Italiji. Prek kvalitativne raziskave so pridobili vsebinsko poglobljena izhodišča za analizo notranjih manjšinskih odprtih problemov in razvojnih prioritet, še zlasti pa novih perspektiv, ki jih odpira vstop Republike Slovenije v EU in v schengenski prostor na možnosti razvoja tako slovenske skupnosti v Italiji kot na njen pravno-politični okvir.

Raziskovalna skupina je dosegla dvoje ciljev. V prvi vrsti je prispevala k razumevanju različnih vidikov razvejane in kompleksne stvarnosti, ki označuje slovensko narodno skupnost v Italiji. Tako so bili prikazani pogledi izbranih predstavnikov manjšine na njeno pravno, politično in gospodarsko stanje; ugotovljeni so bili glavni odprti problemi manjšinske organiziranosti; preučeni so bili odnosi slovenske skupnosti tako z večinskim kot z matičnim narodom; prikazane so bile razlike, ki jih Slovenci v Italiji občutijo za svoj prostor po vstopu Slovenije v EU in po nedavnem padcu meje; naštetni so bili nekateri predlogi in možni prijemi za uveljavitev slovenske skupnosti v širšem evropskem kontekstu. Z opravljenimi raziskavami je projektna skupina posredovala nove vsebine in spoznanja, ki naj bodo v pomoč pristojnim organom pri načrtovanju manjšinske politike na krajevni ravni.

Drugi cilj raziskave je bil posredovati Republiki Sloveniji znanstveno utemeljene smernice, da učinkovito poseže v korist svojih manjšinskih skupnosti v sosednjih državah ter dejavno uporablja instrumente za razvoj obmejnih regij in čezmejnega sodelovanja.

Projektna skupina je med drugim izvedla 54 poglobljenih intervjujev z reprezentativnimi predstavniki slovenske narodne skupnosti v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Za sogovornike so bile izbrane osebe, ki zasedajo vodilne položaje osrednjih manjšinskih političnih, gospodarskih, kulturnih in širših družbenih organizacij. Gre namreč za izbiro, ki izhaja iz predpostavke, da so sogovorniki kvalificirani in zanesljivi opazovalci manjšinske stvarnosti.

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

Glede na pokrajino je bilo osebkov iz Tržaškega (N = 32) nadpovprečno več v primerjavi s sogovorniki iz Goriškega (N = 14) in Videmskega (N = 8). Neenakomerna pokrajinska zastopanost gre namreč pripisati dejstvu, da se deželni sedeži osrednjih manjšinskih ustanov in organizacij nahajajo prav v tržaški pokrajini. Iz vidika področja delovanja je struktura intervjuvancev dokaj raznolika: 6 je predstavnikov političnega sveta, 4 županov, 8 predstavnikov obeh krovnih organizacij, 8 gospodarstvenikov, 3 novinarji, 6 oseb, ki deluje na področju vzgoje in izobraževanja ter 19 predstavnikov kulturne in športne sfere. Glede na starost je bilo potrebno respondente razdeliti v tri starostne generacije: 16 je bilo predstavnikov starejše generacije (od 60. leta starosti dalje), 33 srednje (od 40. do 60. leta starosti), mlajšo generacijo (do 40. let starosti) pa zastopalo le 5 osebkov.

Intervjuji so večinoma potekali v obdobju od septembra 2007 do maja 2008. Večinoma so potekali na sedežih ustanov in organizacij, v nekaterih primerih pa neposredno na domu intervjuvancev, na sedežu Slovenskega raziskovalnega inštituta ali v drugih priložnostnih lokacijah. Izbranim kandidatom so bila predhodno poslana pisna vabila k sodelovanju, v katerem so bile prikazane glavne teme razgovorov. Splošni odziv je bil pozitiven, čeprav so trije osebki sicer iz različnih vzrokov sodelovanje odklonili. Zaprošeni so bili, naj v intervjujih izražajo osebna mnenja (čeprav je iz vsebine odgovorov razvidno, da le-ta večkrat sovpadajo s pogledi organizacije, ki jo predstavljajo), hkrati pa jim je bila zagotovljena anonimnost izjav. Intervjuji so, z eno samo izjemo, potekali v slovenskem jeziku.

Osebki so odgovarjali na pripravljeno strukturo, ki je zajemala pet tematskih sklopov:

1. analizo političnega stanja slovenske manjšine v Italiji in najpomembnejše odprte probleme;
2. organiziranost slovenske manjšine v Italiji;
3. aktualnost ideje o skupnem slovenskem prostoru in oceno o Zakonu o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja;
4. stanje slovenske manjšine v Italiji v primerjavi z večinskim prebivalstvom;
5. načrte, možne prijeme in strategije za izboljšanje položaja slovenske manjšine v širšem evropskem kontekstu.

Trajanje razgovorov je nihalo med 45 in 90 minutami, odvisno pač od zgovornosti slehernega intervjuvanca, kateremu je bilo dopuščeno, da se izrazi o »vsem«, kar je pomembno za določeno temo. Tovrstni pristop je nedvomno prispeval k popestitvi in poglobitvi vsebinske plati raziskave.

Razgovori so bili posneti na magnetofon in nato dobesedno izpisani, analiza podatkov pa je prešla skozi različne faze. V prvi fazi je vsak raziskovalec smiselno uredil zapise lastnih opravljenih intervjujev po tematskih sklopih. Skladno z načeli kvalitativne metodologije je za vsak sklop izpostavil pomembne izjave in pomembna stališča. Naposled se je raziskovalni kolektiv združil in gradivo skupinsko interpretiral v petih delovnih sestankih, ki so potekali na sedežu Slovenskega raziskovalnega inštituta od maja do junija 2008. Prek skupinske interpretacije je bilo mogoče izluščiti osrednje ugotovitve raziskave za posamezen tematski sklop. V končni fazi se je vsak avtor dodatno poglobil v enega izmed teh, temeljito analiziral njegove vsebine ter jih prikazal v obliki znanstvenega prispevka. Na podlagi teh študij je nastala monografija z naslovom Pre-misliti manjšino. Pogledi reprezentativnih predstavnikov Slovencev v Italiji in pravno-politični okvir. COBISS.SI-ID: 3305196

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
- b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;
- c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;
- d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
- e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen razvoju in podpori teh dejavnosti;
- b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvo, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;
- h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

² Označite lahko več odgovorov.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Neposredni rezultati raziskovalnega projekta so veliko število objavljenih znanstvenih prispevkov (glej priloženo dokumentacijo), objava monografije (BAJC, Gorazd (ur.), JAGODIC, Devan (ur.), KLABJAN, Borut (ur.), MEZGEC, Maja (ur.), VIDALI, Zaira (ur.). Pre-misliti manjšino. [Zv. 1], Pogledi reprezentativnih predstavnikov Slovencev v Italiji in pravno-politični okvir. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales; Trst: Slovenski raziskovalni inštitut, 2008. 312 str. ISBN 978-88-95584-01-0. ISBN 978-88-95584-02-7. [COBISS.SI-ID 3305196]) in predstavitve le-te v javnosti, in sicer 22. 9. v Špetru (Slovenski kulturni center - Centro culturale sloveno), 23. 9. v Gorici (Avditorij slovenskih višjih srednjih šol) in 24. 9. na Opčinah (dvorana Zadružne kraške banke). Raziskave pomenijo pomemben doprinos k raziskovani tematiki in k napredku znanja in poznavanja manjšinskega vprašanja.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Najpomembnejši dolgoročni rezultati raziskovalnega projekta pomenijo predvsem vzpostavitev novega sodelovanja med raziskovalci UP ZRS Koper in SLORI iz Trsta. Raziskovalno delo je prispevalo nova znanstvena spoznanja, ki pomenijo doprinos k kompleksni raziskovalni tematiki in je še posebej spodbudilo interdisciplinarno raziskovanje, kar je omogočilo širši spekter rezultatov in prispevkov k znanosti. Izsledki raziskav so poglobili nekatera vprašanja, ki obravnavajo politične, pravne, družbene in kulturne probleme s katerimi se sooča slovenska skupnost v Italiji. Rezultati raziskav postavljajo tudi odlične temelje za nadaljnje raziskovanje in umeščajo problematiko slovenske manjšine v Italiji v širši znanstveni okvir obravnavanja manjšinske problematike na evropski ravni. Nekateri vidiki primerjalnih raziskav tega projekta se lotevajo novih vprašanj, ki predstavljajo pomembna izhodišča za nadaljnje raziskave.

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- a) v domačih znanstvenih krogih;
- b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- c) pri domačih uporabnikih;
- d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

Na podlagi predstavitev rezultatov projekta so interes po spoznanjih že izrazili pomembni predstavniki stroke, ki se ukvarjajo z manjšinskimi vprašanji in širša javnost, ki je bili z rezultati seznanjena prek predstavitev 22. 9. v Špetru (Slovenski kulturni center - Centro culturale sloveno), 23. 9. v Gorici (Avditorij slovenskih višjih srednjih šol) in 24. 9. na Opčinah (dvorana Zadružne kraške banke). Rezultati so dosegli odmevnost v javnosti in tudi velik interes s strani medijev (TV Koper-Capodistria, Primorski dnevnik, Novi glas in slovenski program italijanske deželne mreže RAI ter Radio Trst A).

3.7. Število diplomantov, magistrrov in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

/

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi inštitucijami.

Med izvajanjem projekta je prišlo do več neformalnih in formalnih srečanj raziskovalcev UP ZRS in SLORI. Pri izdelavi končnih rezultatov so se sodelavci na projektu sestali na delovnih sestankih, ki so potekali na sedežu SLORI-ja, in sicer: 30. 05., 31. 05., 03. 06., 07. 06., 12. 06., 14. 06. in 25. 06. 2008.

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

Sodelovanje med raziskovalnima institucijama v dveh državah, zlasti pri obravnavi tematike, ki so jo obravnavali projektni sodelavci, se je izkazalo kot zelo plodno in omogočilo doprinos novih znanstvenih spoznanj ter interdisciplinarnih raziskav. Skupna zaključna publikacija predstavlja pomemben rezultat tovrstnega sodelovanja.

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani:<http://www.izum.si/>

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

Rezultati projekta so bili predstavljeni širši javnosti prek predstavitev 22. 9. v Špetru (Slovenski kulturni center - Centro culturale sloveno), 23. 9. v Gorici (Avditorij slovenskih višjih srednjih šol) in 24. 9. na Opčinah (dvorana Zadrुžne kraške banke). Rezultati so dosegli odmevnost v medijih (TV Koper-Capodistria, Primorski dnevnik, Novi glas in slovenski program italijanske deželne mreže RAI ter Radio Trst A), ki so poročali o rezultatih dela na projektu.

V okviru dela na projektu se je oblikovala nova raziskovalna ekipa, interdisciplinarnega tipa, ki ponuja nove možnosti znanstvenega sodelovanja na čezmejni ravni.

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije. Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.